

Trouw blijven aan de opdracht

*Boekbespreking 'Dem Auftrag treu bleiben' door Peter Selg over
'Das Erscheinen des Christus im Ätherischen' van S.O. Prokofieff
In Das Goetheanum, die Wochenschrift für Antroposofie, nr. 27 - 2011*

*In het Nederlands vertaald en uitgegeven als
'De verschijning van Christus in het etherische' door uitgeverij Perun Boeken 2015*

In het zeer waarschijnlijk belangrijkste boek van het jaar 2010 thematiseert Sergej O. Prokofieff in zeven systematisch opgebouwde hoofdstukken geesteswetenschappelijke aspecten van tegenwoordige en toekomstige Christus-ervaringen. Het boek wordt omlijst door enerzijds een chronologische terugblik op Rudolf Steiner's uitspraken over dit thema als voorwoord en anderzijds ter afsluiting met een klemmende verwijzing naar de toekomst: *'De etherische wederkomst en de opgaven van de Antroposofische Vereniging'*.

De opbouw van het boek – in zeven hoofdstukken – begint met een beschrijving van de kosmische dimensie van de etherische wederkomst, waarin Sergej Prokofieff vanuit een genuanceerde studie van Rudolf Steiner's geesteswetenschappelijk onderzoek (dat Rudolf Steiner – wat betreft dit thema – vanaf januari 1910 beschrijft en ontwikkelt), en waarin hij voor de eerste keer in de antroposofische secundaire literatuur kon beschrijven hoe de kosmisch-tellurische samenhang van aarde- en mensheidsontwikkeling zich verhoudt.

Op een overtuigende manier werkt hij uit dat de drie kosmische voorstadia van het Mysterie van Golgotha als een trapsgewijze nadering van het Christuswezen tot de aarde (zie GA 152) is en in de geschiedenis van de mensheid na het keerpunt der tijden door drie opeenvolgende geestelijke Christus-openbaringen gevolgd zullen worden, waarvan de eerste de, in de twintigste eeuw beginnende, etherische wederkomst is. Deze drie stadia van de tegenwoordige en toekomstige Christus-ervaringen zijn onlosmakelijk met ontwikkelingsprocessen van het menselijke ik verbonden. In het verloop omvatten zij de toekomstige aardeontwikkeling tot haar volledige vergeestelijking en uiteindelijke vereniging met de zon – als het kosmische vaderland van Christus.

Door de beschrijvingen in dit eerste hoofdstuk wordt duidelijk, waarom Rudolf Steiner de waarneming c.q. ervaring van 'Christus in het etherische' zo'n belangrijke betekenis toedichtte – ze is niet alleen een centrale gebeurtenis van de innerlijke biografie van een mens, maar verbindt de mensheid met de gehele aardeontwikkeling. In de loop van zijn betoog beschrijft Sergej Prokofieff de bijdrage die de antroposofie aan het mogelijke succes van dit proces kan leveren, nl door de scholing van de ziel zodat de ontmoeting met de etherische Christus op imaginatieve, inspiratieve en intuïtieve wijze mogelijk wordt. Rudolf Steiner heeft zijn ervaringen hiermee tot in de architectonische - en kunstzinnige vormgeving van het eerste Goetheanum consequent doorgevoerd.

In het derde hoofdstuk komt de ontwikkeling van het ik ter sprake – in de loop van een verhandeling, die van de kosmos via het wezen van de antroposofie tot

het lot van de menselijke individualiteit voert. In het midden van het zevende hoofdstuk leidt het betoog tot een diepzinnige beschouwing over enkele eigenschappen van de menselijke ziel, die – als geheugen en geweten – in het tijdperk van de etherische wederkomst een cruciale verandering doormaken. Zij laten de mens met een doorchristelijke herinnering en schouwend geweten in het verleden en toekomst zien en maken het de mens mogelijk, samen met Christus aan de toekomstige ontwikkeling – als een bedreigde – te werken. De tegenstrevende krachten worden in dit inhoudelijke midden van het boek gethematiseerd, die in het tweede deel van het boek een ongekeerde intensiteit en scherpte verkrijgt. Het lezen van dit werk dat op een rustige, duidelijke en systematische wijze begon, wordt tot een existentiële ervaring, waarin de geestelijke dramatiek van de tegenwoordige tijd en de toekomst wordt beleefd en doorgemaakt.

In de verhandeling over Michaël van het vijfde hoofdstuk toont Sergej O. Prokofieff hem als het gelaat van Christus in zijn kosmische werk voor de mens, zijn actieve rol in de voorstadia van het mysterie van Golgotha en de in de toekomst nog volgende Christus-openbaringen. Voor de waarneming van de etherische wederkomst van Christus als mensheid, werkt Prokofieff uit, dat zich de daad van Michaël zowel macrokosmisch (in de van licht en van leven vervulde geestelijke sfeer om de aarde en in de afweer van verwrongen en subjectieve imaginaties) als ook microkosmisch voltrekt (en daarbij het hartgebied, dankzij het beeld van Michaël in het levenslichaam van de mens, beschermt).

In welk een dramatische strijd de beginnende etherische wederkomst in de twintigste eeuw verstrikt raakte, laat het langste en zesde hoofdstuk van het boek zien. Getracht werd de waarneming van de belangrijkste gebeurtenis in de twintigste eeuw in Midden- en Oost-Europa, met resp. het Nationaalsocialisme en het Bolsjewisme en de daardoor heen werkende demonen van Sorat, te verhinderen: “Voordat de etherische Christus door de mens op de juiste wijze begrepen kan worden, moet de mens eerst veredeld worden door de ontmoeting met het dier, dat in 1933 zal opstijgen”, aldus sprak Rudolf Steiner nog op 20 september 1924 in Dornach (GA 346). Of deze ingreep van de demonen van Sorat en de door hen bedoelde verhindering van de waarneming van de etherische Christus volledig lukte, laat Sergej Prokofieff open – de plaatsgevonden verstoringen en hun geestelijke gevolgen zijn evenwel zowel in Duitsland als in Rusland (en in aangrenzende landen) niet te overzien. “Door de hen aangeboden antroposofie hadden de Duitsers als taak de belangrijkste geestelijke gebeurtenis van deze tijd – de etherische wederkomst van Christus – naar de mensheid te brengen; en de Russen, die door Rudolf Steiner het ‘Christus-volk’ genoemd wordt, zouden een bijzondere gevoeligheid en ontvankelijkheid voor deze verkondiging hebben. Want de etherische wederkomst, die in de twintigste eeuw (tijdens de vijfde cultuurperiode) is begonnen en drie duizend jaar zal duren, zal in de zesde cultuurperiode, die door de Slaven moet worden gegrondvest, haar culminatie bereiken en als centrale geestelijke impuls de gehele ontwikkeling van deze cultuur doordringen.” (Prokofieff)

Door de gedachtegang van Prokofieff in dit zesde hoofdstuk wordt begrijpelijk, welke dimensie de door de occulte machten gewilde 'verdelging van het Christus-principe' in Midden-Europa kreeg en waarover al door Rudolf Steiner in 1907 aan de voet van de Odilienberg in Barr werd geschreven. In zijn schriftelijke uitwerking voor Edouard Schuré ging Rudolf Steiner op het getrachte "Uitdoven van de zin van de aarde" in. Deze zin van de aarde ligt "in de realisatie van de intenties en in het inzicht van de levendige Christus" (GA 262). Deze woorden worden in antroposofische kringen regelmatig geciteerd, maar dit boek laat pas volledig zien in welke gelaagde betekenis en weidse context ze staan.

Sergej Prokofieff laat niet alleen zien dat de doorbraak van het Nationaalsocialisme en het Bolsjewisme door de samenwerkende occulte machten zowel in het Westen als in het Oosten gewild en nagestreefd werd, maar werkt ook uit op welke wijze zij verder actief zijn en welke samenhangen er tussen hen en de komende incarnatie van Ahriman bestaan. Hij beschrijft de ontstane ahrimanische scholen van de praktische magie en het occultisme, "waarin de mens heel snel helderziend wordt, zonder dat hijzelf daarvoor enige geestelijke of morele inspanningen heeft moeten verrichten". Het gevolg zal hiervan zijn dat de zielen aan de andere kant van de drempel worden uitgeleverd en geestelijk worden versplinterd, terwijl deze een wereldomvattend mensheidlichaam voor Christus zouden moeten vormen (een geestelijk zon). Het visioen van Raskolnikov in Dostojevski's roman 'Schuld en boete' sluit af met een hoofdstuk dat tegenwoordig alleen op deze manier door Sergej O. Prokofieff kan worden beschouwd – vanuit de diepte en duidelijkheid van geestelijk-occulte inzichten en in de existentiële waarneming waarom het in de geestelijke uiteenzetting van het recente verleden, de tegenwoordige tijd en de nabije toekomst gaat.

Het boek mondt uit in een uiteenzetting over Rudolf Steiner ('Het bovenzinnelijke mysterie van Golgotha en Rudolf Steiner's inwijding'). Als afsluiting wordt de vraag gesteld naar de mens, die daartoe in staat was, de wederkomst van Christus in het etherische in de 20ste eeuw als eerste te beleven en te verkondigen. Op een indrukwekkende manier schetst Sergej Prokofieff de Michaëlische weg van Steiner tot Christus, in de confrontatie met de sfeer van Ahriman kort voor het begin van de 20ste eeuw. Veel hoogmoedige, middelmatige en onjuiste feiten werden n.a.v. zijn 150ste geboortjaar over zijn leven gepubliceerd, aanmatigend, overbodig en nietig – echter wat hier in het zevende en afsluitende hoofdstuk van het boek staat, is vergeleken daarbij heel wezenlijk en laat zien, welk een strijd aan de grondvesting van de antroposofie voorafging en in welke strijd zij nog steeds staat. Door het beeld van Michaël echter kan de weg uit de afgrond tot Christus worden gevonden, door die macht, "die op een genezende wijze de mens in aanraking brengt met Christus". Daarover schreef Rudolf Steiner vanaf zijn ziekbed in zijn *Leitsätze* (GA 26) – hijzelf was deze weg gegaan en de samenhang met het tweede geestelijke Mysterie van Golgotha (in de loop van de materialistische 19de eeuw) wordt in het zevende hoofdstuk op briljante wijze belicht.

“Een systematische uitwerking van alle mededelingen van Rudolf Steiner omtrent de etherische wederkomst van Christus heeft nog niet plaatsgevonden”, benadrukt Sergej O. Prokofieff aan het begin van zijn boek, dat alleen op een bescheiden wijze “enige aspecten” wil belichten. Er ontstond echter een rijk en fenomenaal werk over de – aldus Steiner – belangrijkste gebeurtenis van het heden, “een tijd van de grote beslissingen”. Sergej Prokofieff’s studie over ‘Het verschijnen van Christus in het etherische’, die aan het slot nog een voordracht ‘Over de huidige relatie tot Christus’ bevat, is vanuit de meest innerlijke kern van de antroposofie en het geestelijk Goetheanum geschreven, in de verantwoordelijkheid voor de voortgang van de door Rudolf Steiner ontwikkelde geesteswetenschap en haar betekenis voor de toekomst van de mensheid, die onverbrekkelijk met de christologische ontwikkelingen is verbonden. Nog steeds is deze toekomst in gevaar en hangt aan een dunne draad, een toekomst die “ofwel naar beneden ofwel naar boven” gaat (Steiner), gelet op de wereld en gelet op het Goetheanum.

“Moge daarom de Antroposofische Vereniging de van Rudolf Steiner en de geestelijke wereld gekregen opdracht trouw blijven.” (Sergej Prokofieff)